

CURATING HUMAN REMAINS. CARING FOR THE DEAD IN THE UNITED KINGDOM

*Editat de Myra Giesen, 2013.
Woodbridge: Boydell Press, 212 pagini.*

În ce condiții putem studia, expune, manipula osemintele umane descoperite în contexte arheologice? În calitate de arheologi, antropologi sau muzeografi, ce responsabilitate avem față de ele? Cine are acces, în ce condiții și pentru cât timp? Acestea sunt câteva dintre întrebările care fundamentează prezentul studiu coordonat de Myra Giesen, lector la International Centre for Cultural and Heritage Studies de la Newcastle University. Volumul face parte din colecția „Heritage Matters”, o serie de lucrări care explorează provocările cu care se confruntă patrimoniul cultural în secolul XXI.

Lucrarea de față se înscrie într-un context mai larg de preocupări la nivel internațional pentru stabilirea unor norme și coduri de bune practici în ceea ce privește studierea și depozitarea osemintelor umane: în ce condiții pot acestea să fie cercetate, accesate, expuse, cine are dreptul, ce presupune documentarea lor, pentru cât timp pot fi depozitate ș.a.m.d (a se vedea: Cadot 2007; Cassman *et alii* 2006; Jenkins 2008, 2010; Lohman, Goodnow 2006; Marquez-Grant, Fibiger 2011; Masterton 2010; Page 2011; Coduri de bune practici: *Guidance for the care of human remains in museums*, British Association for Biological Anthropology and Osteoarchaeology -BABAO- *Code of Ethics* și *Code of Practice*, *Code of Ethics of the American Association of Physical Anthropologists*). După cum afirmă două dintre premisele Codului etic al BABAO (www.babao.org.uk/index/ethics-and-standards): *„By virtue of their status as the remains of once living people, treatment of human remains requires ethical considerations over and above those that pertain to other classes of archaeological materials.*

Human remains should always be treated with dignity and respect regardless of age or provenance.”

Premisa de la care pornesc astfel de studii, precum și volumul de față, este aceea că „studierea osemintelor umane este un privilegiu și nu un drept” (p. 126), ceea ce determină o serie de responsabilități pentru cei care interacționează cu ele. Astfel, probleme precum conservarea, curatorierea, sau interpretarea osemintelor umane ar trebui să devină teme serios discutate de practicieni: cine are dreptul de proprietate și expunere asupra corpurilor, care sunt standardele de curatoriere și documentare a osemintelor, care este durata depozitării etc. Prin urmare, în cele 14 capitole reunite în volum diferiți cercetători prezintă analize sintetice asupra condițiilor din Marea Britanie

în ceea ce privește tratamentul osemintelor umane. Fără a intra în dezbateri profunde de etică sau filozofia cercetării, capitolele prezintă în detaliu experiențe practice ale muzeelor/instituțiilor academice sau aspecte legislative care acoperă practicile diverse din Anglia, Țara Galilor, Irlanda de Nord și Scoția. Principalele teme abordate sunt: depozitarea osemintelor umane, studierea lor în contexte academice (de cercetare sau de predare), expunerea și interacțiunea cu ele în spațiul public, modul în care acestea ajung în colecții muzeale și ce se întâmplă cu ele acolo. O situație interesantă este exemplul Muzeului Londrei (Capitolul 8), mai precis modul în care acesta a ales să răspundă provocărilor gestionării unei colecții impresionante de peste 17000 de indivizi descoperiți în Londra și zonele învecinate.

O astfel de colecție de studii este extrem de binevenită în spațiul academic din România, unde până în prezent nu există coduri de etică sau prescripții similare care să protejeze rămășițele umane din contexte arheologice și să asigure un tratament etic. Nu doar că studiul poate contribui la punerea sub semnul întrebării a convingerii că săpărea, depozitarea și expunerea lor în orice condiții și circumstanțe este acceptabilă, dar poate oferi și direcții pentru elaborarea unor astfel de politici de bune practici. Prezentarea în paralel a unor contexte, soluții legislative și curatoriale diferite, cu limitele și provocările lor, precum și analiza contextelor particulare care au dus la elaborarea unei astfel de legislații - cereri de repatriere a osemintelor, atitudini ale comunităților locale, scandaluri publice legate de tratamentul abuziv al corpurilor umane în contextul studiilor anatomice - prezintă un excelent punct de pornire a unei discuții. Nu doar că, pentru a o cita pe Margaret Clegg (p. 160), „*Human remains are, as previously stated, a special class of archaeological or museum material*”, dar numărul indivizilor care compun această categorie aparte poate fi uneori impresionant. Spre exemplu, un studiu al unuia dintre autorii din volum, Liz White (Capitolul 4) estimează că în aproximativ 142 de instituții din Anglia sunt un număr minim de 49,068 rămășițe umane, însă dacă datele sunt coroborate cu surse secundare numărul ajunge la o estimare în jurul cifrei de 111,065-113,217 indivizi. Oare la ce concluzii ar ajunge un studiu similar pentru situația României?

Un alt aspect important ridicat de mai mulți autori din volum sunt problemele care țin de documentarea colecțiilor și implicit provocările accesului la informații când documentația nu este completă/publică (Capitolul 5) - un citat care ar reprezenta un punct bun de pornire și o discuție pentru cazul României (p. 62):

„Documenting collections is a professional duty for any repository that holds public collections, thereby ensuring that the collection is sustainable and publicly accessible”

În esență, lucrarea editată de Myra Giesen este o colecție de articole serioase și conectate la realitățile ultimilor ani, care pot fi extrem de utile pentru practicienii români și pot contribui la racordarea situației locale la discuțiile pe plan internațional. Pentru a prelua titlul unui proiect din 2008 coordonat de doi cercetători de la Newcastle University (p. 56), este necesar ca orice abordare a osemintelor umane din contexte arheologice să fie pusă sub semnul ideii *Dead But Not Forgotten*, iar volumul de față oferă posibile sugestii pentru atingerea acestei ținte.

Alexandra Ion*¹

Bibliografie

Cadot 2007: Laure Cadot 2007. *Les restes humains: une gageure pour les musées?* La Lettre de l'OCIM 109, 2007, p. 4-15.

Cassman et alii 2006: Vicky Cassman, Nancy Odegaard, și J. Powell, *Human Remains: Guide for Museums and Academic Institutions*, Rowman Altamira, 2006.

Jenkins 2008: Tiffany Jenkins, *Dead Bodies: the changing treatment of human remains in British museum collections and the challenge to the traditional model of the museum*. *Mortality* 13 (2), 2008, p. 105-18.

Jenkins 2010: Tiffany Jenkins, *Contesting human remains in museum collections: The Crisis of Cultural Authority*, United States: Taylor and Francis, 2010.

Lohman, Goodnow 2006: J. Lohman și Katherine J. Goodnow, *Human Remains & Museum Practice*, vol. 918, 2006, Berghahn Books.

Marquez-Grant, Fibiger 2011: N. Marquez-Grant și Linda Fibiger, *The Routledge Handbook of Archaeological Human Remains and Legislation. An international guide to laws and practice in the excavation and treatment of archaeological human remains*. Londra, New York: Routledge, 2011.

Masterton 2010: Malin Masterton, *Duties to Past Persons: Moral Standing and Posthumous Interests of Old Human Remains*, Uppsala University, Disciplinary Domain of Medicine and Pharmacy, Faculty of Medicine, Department of Public Health and Caring Sciences, Centre for Research Ethics and Bioethics. (Centre for Research Ethics & Bioethics). Doctoral thesis, 2010.

Page 2011: Kasey M. Page, *The Significance of Human Remains in Museum Collections: Implications for Collections Management*. History Theses, paper 1, 2011, http://digitalcommons.buffalostate.edu/history_theses/1.

* Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, București.